

Đơn vị đăng cai

Đơn vị tổ chức

Đơn vị phối hợp

Chi Đoàn khối các Vụ
Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch

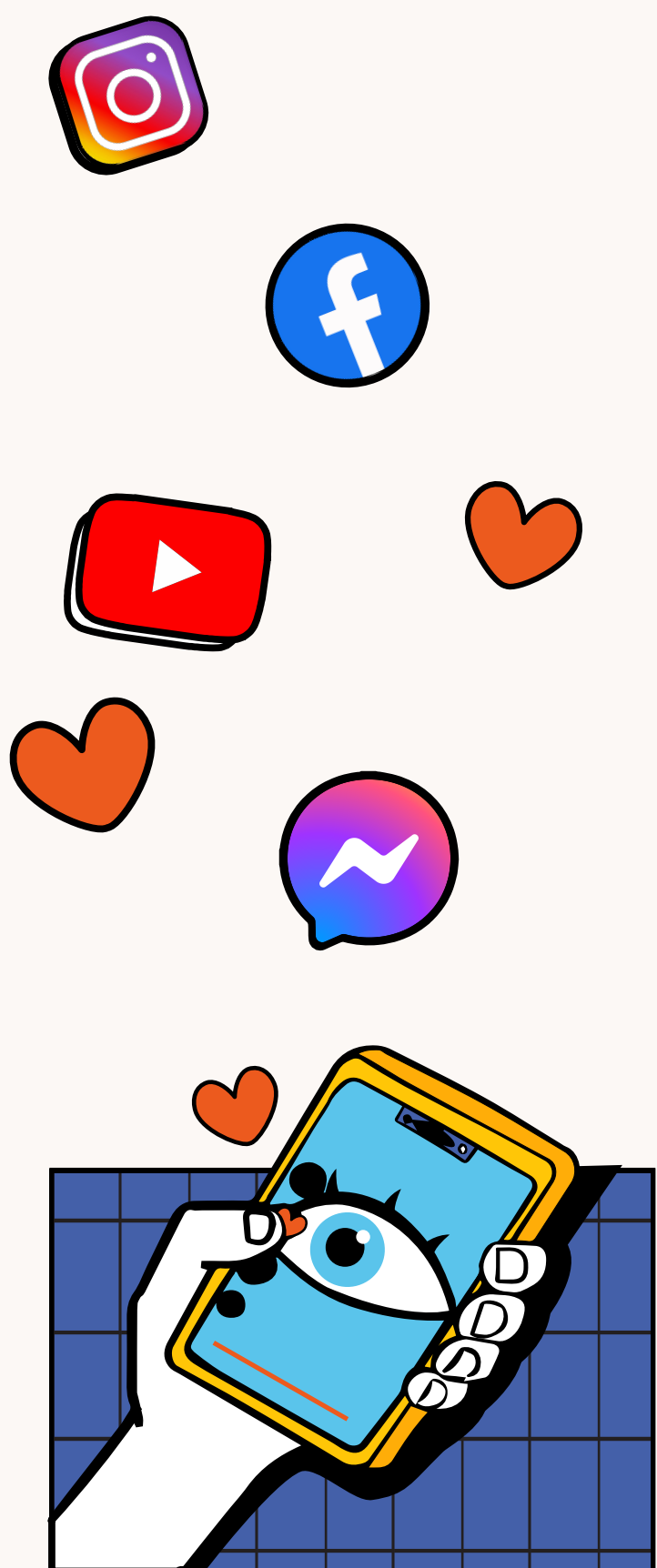
HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG

MẠNG XÃ HỘI cho Gen Z

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG

MẠNG XÃ HỘI cho Gen Z

MỤC LỤC

Lời nói đầu	4
Chương 1: Các kiểu Gen Z khi sử dụng mạng xã hội	5
Chương 2: GenZ và các vấn đề rắc rối khi sử dụng mạng xã hội	8
1. Mạng xã hội - Chất kích thích	9
2. Hấn vừa lướt vừa chửi	9
3. Sống trong thế giới ảo	10
4. GenZ! Quay xe!	10
Chương 3: Hành trình trở thành GenZ thông thái	11
I. Tâm lý - Thái độ	12
II. Về kiến thức	13
1. Luật an ninh mạng	13
1.1. Khái niệm	13
1.2. Các hành vi bị nghiêm cấm về an ninh mạng	14
2. Quyền tác giả	15
2.1. Quyền tác giả dưới góc nhìn chuyên gia	15
a. Lịch sử	15
b. Khái niệm	16
c. Cơ hội và hạn chế	17
2.2. Quyền tác giả dưới góc nhìn khác	18
a. Quyền tác giả trong các nghề mới xuất hiện và được GenZ yêu thích	18
b. Cơ hội và hạn chế	19
c. Lời khuyên	19
III. Về kỹ năng	20
1. Mạng ảo - Luật thật	20
2. Mạng ảo - Xã hội thu nhỏ	21
3. Thông điệp vũ trụ gửi tới GenZ	22
4. Quiz trắc nghiệm	23
Tổng kết	26
Phụ lục	27
Danh mục tài liệu tham khảo	32

LỜI NÓI ĐẦU

“**Ứng xử văn minh**” là một nét đẹp văn hóa và có tính truyền thống của người dân Việt Nam. Trải qua lịch sử phát triển của dân tộc, truyền thống này tiếp tục được các thế hệ bồi đắp, duy trì và hình thành nên những hệ giá trị tốt đẹp của người Việt trong lối đối nhân xử thế. Khi cuộc cách mạng 4.0 xuất hiện và mạng xã hội phát triển, con người có thêm công cụ đầy tính tiện nghi trong việc tiếp cận thông tin, phát huy sự sáng tạo, tương tác giữa cá nhân với nhau ở bất kỳ đâu trên thế giới. Song như hai mặt của một vấn đề, sự tích cực của mạng xã hội mang lại cũng đi kèm với những vấn đề mới đáng bận tâm. Tiêu điểm trong đó, một bộ phận Gen Z đang là đối tượng chịu nhiều ảnh hưởng, tác động đa chiều từ mạng xã hội nhưng chưa thực sự biết cách sử dụng công cụ này một cách đúng đắn nhất. Điều này vô hình chung gây nên những hiện tượng mạng có tính tiêu cực và gây ảnh hưởng không nhỏ tới sự phát triển lành mạnh của người trẻ. Do vậy, việc đưa tới những kiến thức, góc nhìn về việc sử dụng mạng xã hội văn minh, hiệu quả đóng vai trò thiết yếu trong việc tiếp nối, hình thành nên lối ứng xử văn minh truyền thống của dân tộc cho người trẻ trong thời đại số.

Chính vì ý nghĩa quan trọng đó, cuốn cẩm nang “**Hướng dẫn sử dụng mạng xã hội cho Gen Z**” do tập thể Hội Sinh viên trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQGHN và Hội Sinh viên Khoa Luật, ĐHQGHN phối hợp xây dựng nhằm thể hiện góc tiếp cận mới và là giải pháp cho vấn đề trên. Cuốn cẩm nang tập trung về việc cung cấp thực trạng sử dụng mạng xã hội của Gen Z hiện nay. Bên cạnh đó, cuốn cẩm nang cũng chia sẻ các kiến thức về các quy định pháp luật hiện hành, ý kiến chuyên gia về ứng xử trên không gian mạng để từ đó xây dựng nên hành trình giúp Gen Z trở thành những người trẻ văn minh khi sử dụng mạng xã hội.

Do hạn chế về thời gian và nguồn lực nghiên cứu, những vấn đề được trình bày trong cẩm nang khó tránh được những thiếu sót nhất định. Tập thể tác giả xin được tiếp thu ý kiến phê bình, góp ý của bạn đọc để có thể tiếp tục hoàn thiện trong những lần tái bản sau này.

Trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc!

Hà Nội, tháng 12 năm 2021

HỘI SINH VIÊN TRƯỜNG ĐH KHXH&NV VÀ HỘI SINH VIÊN KHOA LUẬT

CHƯƠNG 1

Các kiểu Gen Z khi sử dụng mạng xã hội

Các kiểu GenZ

khi sử dụng mạng xã hội

Để tạo tính khách quan và bao hàm cho cẩm nang, BTC sẽ tạo ra 1 khảo sát xen kẽ với các sự kiện trước đó với chủ đề “Gen Z với mạng xã hội” để khảo sát về đặc điểm hành vi, suy nghĩ của Gen Z khi sử dụng mạng xã hội (Mẫu khảo sát ở phần phụ lục).

Biết tuốt

Người biết tất cả và nhanh nhất các trend, tin hot, tin giật gân trên mạng xã hội. Sống là để cập nhật tin tức trên mạng xã hội. Đặc điểm của nhóm này là biết rất kỹ các thông tin trên mạng.

Hóng hớt

Người không biết quá sâu nhưng có tin là hóng! Sống là để hóng drama, hóng phốt. Ở đâu có tin nóng là đã xuất hiện ngay lập tức.

Tạo trend

Người tự tạo ra các trend, content độc lạ và có tầm ảnh hưởng trên mạng xã hội (Youtuber, Tiktokker, Streamer, Vlogger,...). Những người có tầm ảnh hưởng từ nhỏ đến lớn trên mạng xã hội.

Người dưng

Người không sống vì mạng xã hội. Dùng mạng xã hội không thường xuyên, mờ nhạt, chủ yếu chỉ để giữ liên lạc hoặc biết các thông tin cần thiết cho mình.

Kẻ bắt nạt

Người dùng mạng xã hội ẩn danh và có xu hướng dùng mạng xã hội để tấn công người khác.

Người giúp đỡ

Người, tổ chức dùng mạng xã hội để nắm bắt các thông tin về người có hoàn cảnh khó khăn để giúp đỡ và hỗ trợ.

CHƯƠNG 2

Gen Z và các vấn đề nhức nhối khi sử dụng mạng xã hội

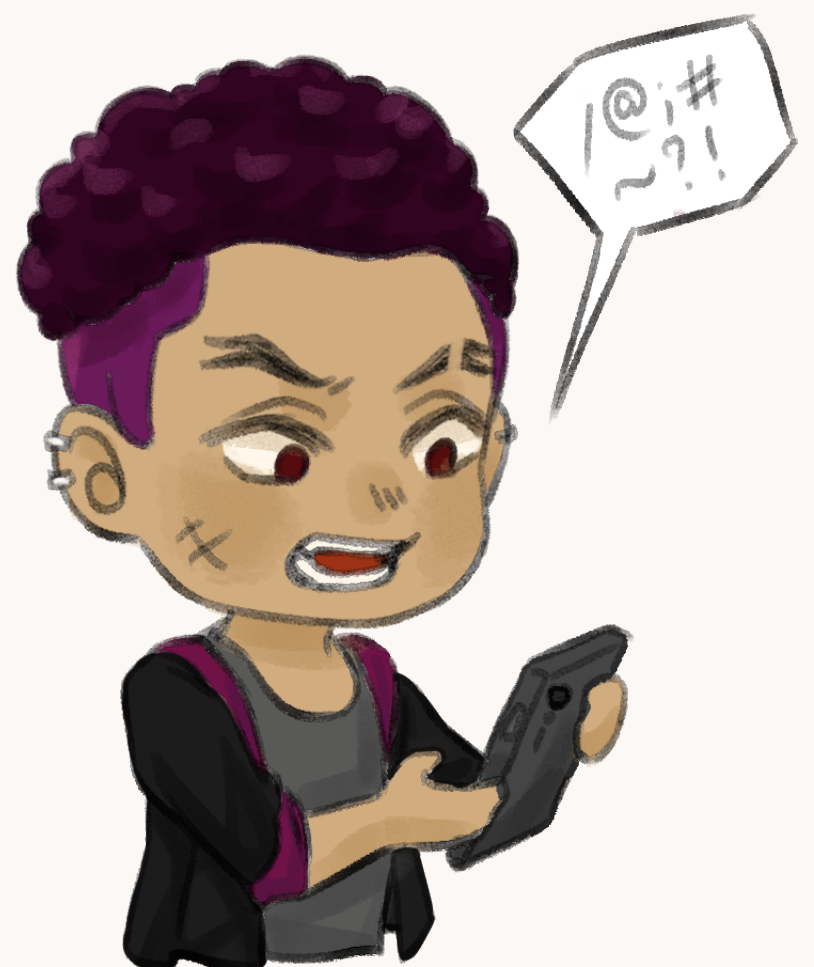
Mạng xã hội = Chất kích thích?

Không phải tự nhiên mà các trại cai nghiện mạng xã hội lại ra đời. Có thể khẳng định rằng, hiếm có thành viên nào thuộc Gen Z có thể sống thiếu mạng xã hội và internet dù chỉ một ngày. Với Gen Z, mạng xã hội được ví như một chất kích thích khiến mọi người không thể dừng sử dụng và cứ lướt trong vô thức.

Hắn vừa lướt vừa chửi

Nhân vật Chí Phèo trong tác phẩm cùng tên của Nam Cao khiến người đọc ấn tượng với hành động “vừa đi vừa chửi” thì ngày nay cư dân mạng lại được chứng kiến những anh hùng bàn phím “vừa lướt vừa chửi”. Nhưng những lời lẽ không mấy tốt đẹp này lại có thể trở thành một thứ vũ khí vô hình tổn hại thể chất và cả tinh thần của những nạn nhân bị bắt nạt qua mạng.

Sống trong thế giới ảo

Với sự phát triển của công nghệ nói chung và mạng xã hội nói riêng, Gen Z có thể tạo cho mình một thế giới mới trên mạng. Và một số Gen Z tập trung xây dựng thế giới ảo này mà quên đi mất thế giới thực tại mà mình đang sống. Từ đó, Gen Z trở thành những “zombies” sống trong những cái xác hình dạng con người, nhưng lại dần mất đi phần hồn, mất đi những yếu tố thực chất trong đời sống thật. Và nguy hiểm hơn nếu Gen Z cố gắng sống trong một “thân xác” của người khác, dần dần đánh mất chính mình.

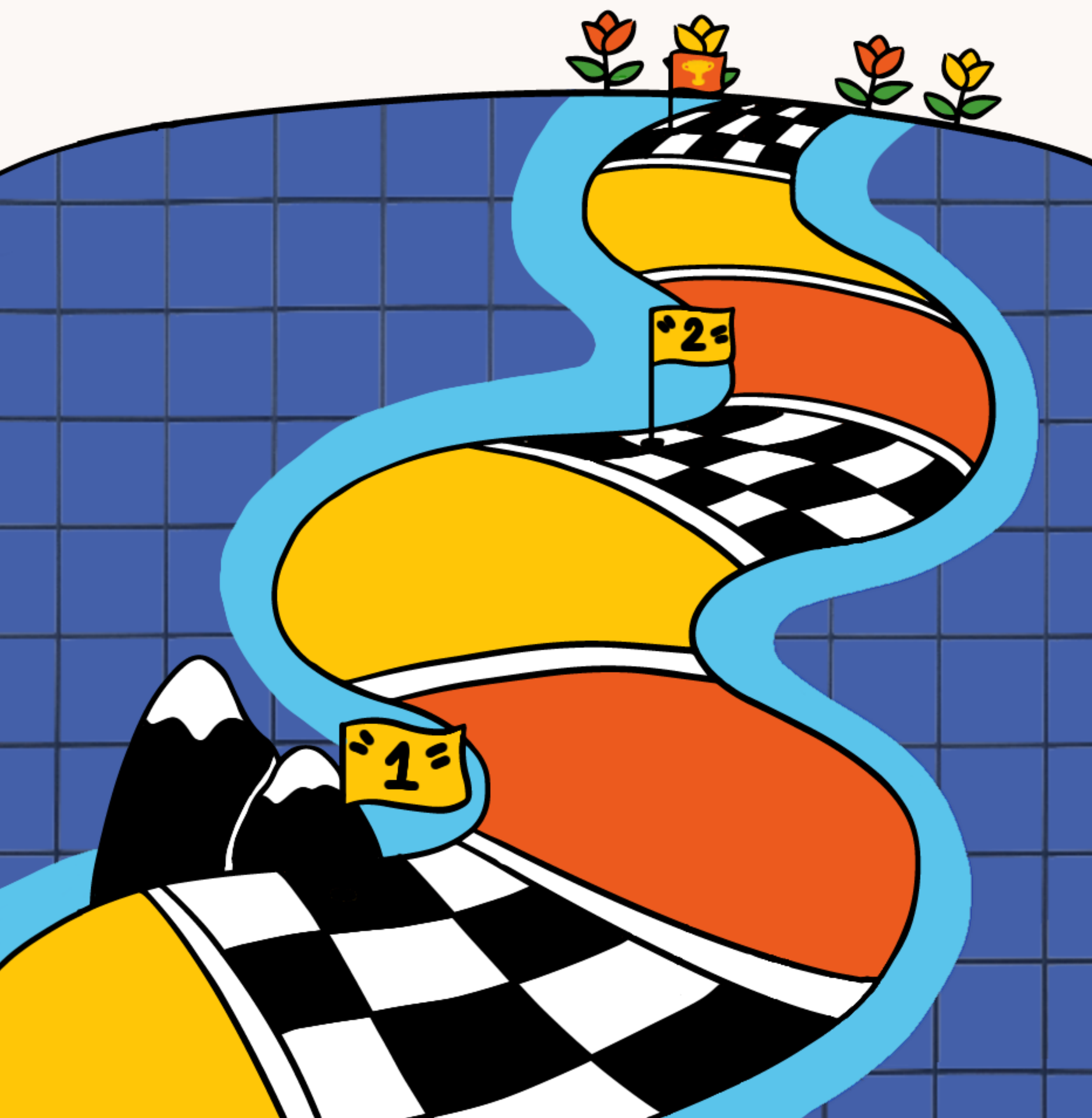

Gen Z!
Quay xe!

Tin tức trên mạng xã hội được đăng tải, cập nhật theo từng giây, từng phút mà do đó Gen Z luôn chìm ngập trong khối lượng thông tin lớn và thậm chí là không chính thống, chưa được xác thực. Gen Z dễ vướng phải trường hợp “quay xe” nếu không suy xét khi tiếp nhận thông tin.

CHƯƠNG 3

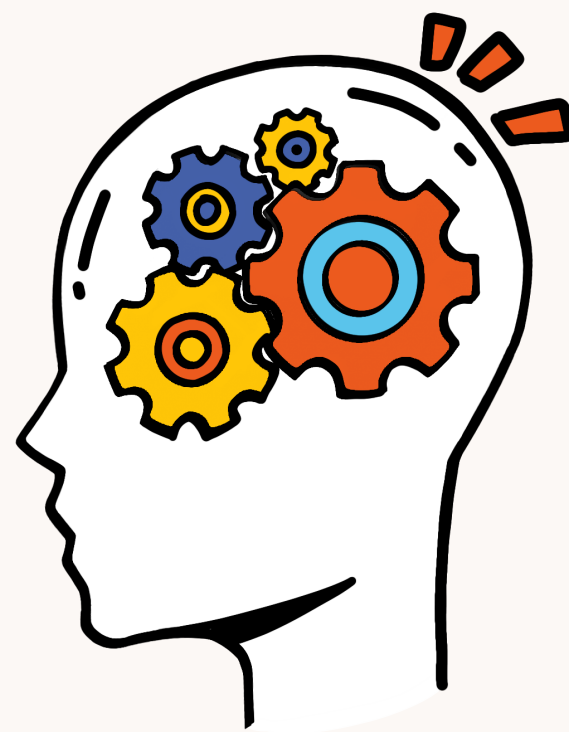
Hành trình trở thành Gen Z thông thái

Tâm lý - Thái độ

Vì mạng xã hội cũng chính là một xã hội thu nhỏ nên khi sử dụng, gen Z cần chuẩn bị cho mình một tâm lý và thái độ đúng đắn cho mình.

Thứ nhất, bình tĩnh và thận trọng khi tiếp nhận các thông tin trên mạng xã hội. Do mạng xã hội là một cộng đồng mở mà người dùng được phát ngôn “tự do”, từ đó mà các thông tin trên mạng xã hội không phải lúc nào cũng chính xác. Việc phản ứng quá gay gắt hay tin hoàn toàn vào những thông tin trên mạng xã hội sẽ biến Gen Z trở thành “Trmúa hmề” trong mắt người khác.

Bên cạnh đó, khi sử dụng mạng xã hội, Gen Z cũng cần chuẩn bị cho mình một “tâm hồn đẹp”, một tinh thần khỏe mạnh và thiện tâm trước những thông tin xuất hiện trên mạng xã hội. Ngoài những ưu điểm của mình như là nơi để giao lưu kết bạn, học hỏi những điều mới lạ mà không bị giới hạn bởi thời gian hay không gian, thì mạng xã hội còn là vùng đất màu mỡ của những câu chuyện drama, của nạn bạo lực qua mạng hay lừa đảo... Vậy một “tâm hồn đẹp” là gì?

- Là một tinh thần lành mạnh, tác phong kiên định và có chính kiến trước bất kì một thông tin nào xuất hiện trên mạng xã hội;
- Là một thái độ rắn rỏi trong việc phê phán và đẩy lùi các vấn đề nhức nhối trên mạng xã hội;
- Là một tinh thần thiện tâm, thái độ bền bỉ trong việc tuyên truyền, lan tỏa thông điệp trở thành một người sử dụng mạng xã hội thông thái.

VỀ KIẾN THỨC

An ninh mạng

Khoản 1 Điều 2 Luật An ninh mạng 2018 quy định:

“1. An ninh mạng là sự bảo đảm hoạt động trên không gian mạng không gây phương hại đến an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội, quyền và lợi ích hợp pháp của cơ quan, tổ chức, cá nhân.”

Phạm vi của Luật An ninh mạng

Luật An ninh mạng điều chỉnh về hoạt động bảo vệ an ninh quốc gia và bảo đảm trật tự, an toàn xã hội trên không gian mạng; trách nhiệm của cơ quan, tổ chức, cá nhân có liên quan. (Căn cứ Điều 1 Luật An ninh mạng 2018)

Không gian mạng

Theo quy định tại Khoản 3 Điều 2 Luật An ninh mạng 2018 thì thuật ngữ không gian mạng được quy định cụ thể như sau:

“3. Không gian mạng là mạng lưới kết nối của cơ sở hạ tầng công nghệ thông tin, bao gồm mạng viễn thông, mạng Internet, mạng máy tính, hệ thống thông tin, hệ thống xử lý và điều khiển thông tin, cơ sở dữ liệu; là nơi con người thực hiện các hành vi xã hội không bị giới hạn bởi không gian và thời gian.”

Các hành vi bị nghiêm cấm về an ninh mạng

Luật An ninh mạng đảm bảo quyền tự do sử dụng không gian mạng của mọi tổ chức, cá nhân. Tuy nhiên, việc hoạt động trên không gian mạng cũng phải trong khuôn khổ Luật không cấm. Căn cứ theo các Điều 8, 16 và 18 Luật An ninh mạng 2018 thì những hành vi sử dụng không gian mạng để thực hiện các hành vi sau đây **bị cấm** mà GenZ có thể biết đến

1

Tuyên truyền xuyên tạc lịch sử, phủ nhận thành tựu cách mạng, phá hoại khối đại đoàn kết toàn dân tộc, xúc phạm tôn giáo, phân biệt chủng tộc. Xúc phạm dân tộc; phá hoại thuần phong, mỹ tục của dân tộc.

2

Thông tin sai sự thật gây hoang mang, gây thiệt hại cho hoạt động kinh tế – xã hội, xâm phạm quyền và lợi ích hợp pháp của cơ quan, tổ chức, cá nhân khác.

3

Thông tin có nội dung làm nhục, vu khống, xâm phạm danh dự, hoặc gây thiệt hại đến quyền và lợi ích hợp pháp của cơ quan, tổ chức, cá nhân khác.

4

Giả mạo trang thông tin điện tử của cơ quan, tổ chức, cá nhân; làm giả, lưu hành, trộm cắp, mua bán, trao đổi trái phép thông tin thẻ tín dụng; phát hành, sử dụng trái phép các phương tiện thanh toán.

5

Chiếm đoạt tài sản; vi phạm bản quyền và sở hữu trí tuệ trên không gian mạng.

6

Hoạt động mại dâm, tệ nạn xã hội, mua bán người; đăng tải thông tin dâm ô, đồi trụy, tội ác

7

Xúi giục, lôi kéo, kích động hoặc hướng dẫn người khác thực hiện hành vi vi phạm pháp luật.

Quyền tác giả

Quyền tác giả dưới góc nhìn chuyên gia

Hiện nay vấn đề bảo vệ quyền tác giả trên không gian mạng đặt ra nhiều thách thức không chỉ đối với riêng Việt Nam mà còn đối với nhiều quốc gia trên thế giới, ngay cả những quốc gia phát triển trên thế giới.

Công ước Berne về bảo hộ các tác phẩm văn học và nghệ thuật

1986

1996

Hiệp ước WIPO về quyền tác giả

Quyền tác giả đã được đưa vào bộ Luật Dân sự năm 1995 sau đó sửa đổi bổ sung năm 2005

1995 - 2005

2005

2009

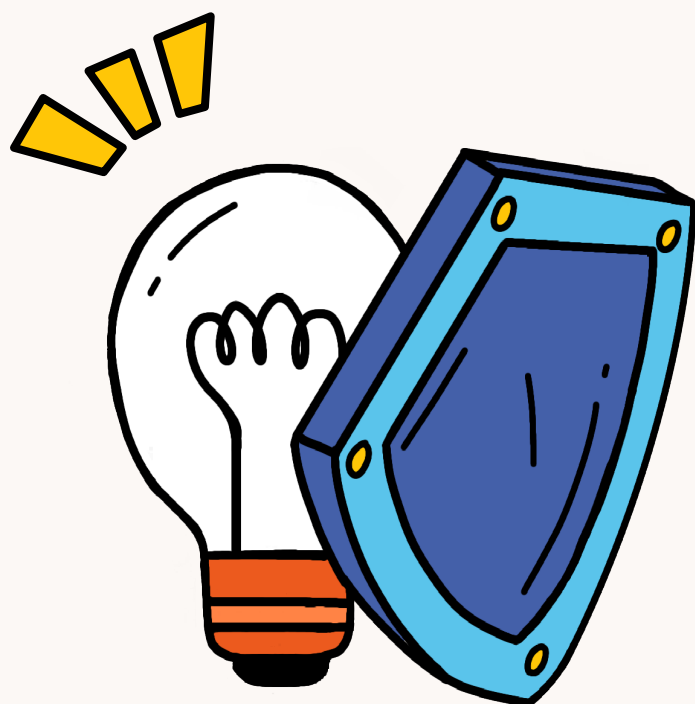
2019

Luật Sở hữu trí tuệ được ban hành vào năm 2005 cùng với 2 lần sửa đổi bổ sung vào năm 2009 và 2019 đã đánh dấu bước phát triển lớn về hệ thống pháp luật về quyền tác giả.

Chủ tịch nước đã ký Quyết định cho phép Việt Nam gia nhập Hiệp ước WCT với những nội dung cơ bản có liên quan tới quyền tác giả và quyền liên quan, trong đó có môi trường số.

27/10/2021

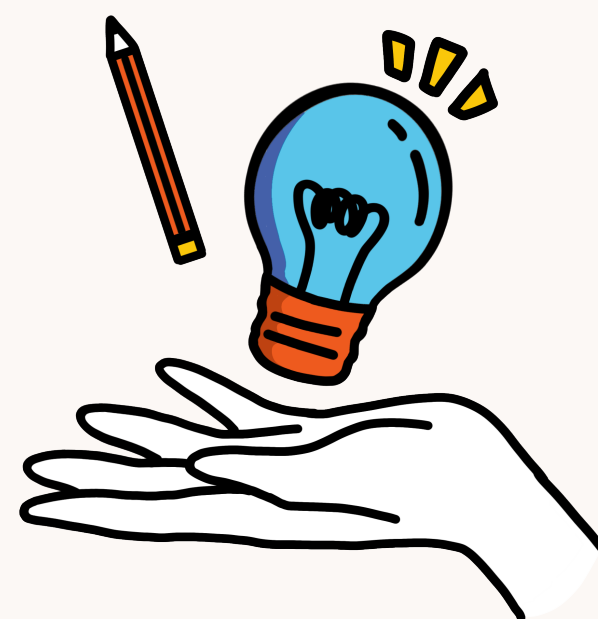
Quyền nhân thân

- Đặt tên cho tác phẩm
- Đứng tên thật hoặc bút danh trên tác phẩm; được nêu tên thật hoặc bút danh khi tác phẩm được công bố, sử dụng
- Công bố tác phẩm hoặc cho phép người khác công bố tác phẩm
- Bảo vệ sự toàn vẹn của tác phẩm, không cho người khác sửa chữa, cắt xén hoặc xuyên tạc tác phẩm dưới bất kỳ hình thức nào gây phương hại đến danh dự và uy tín của tác giả

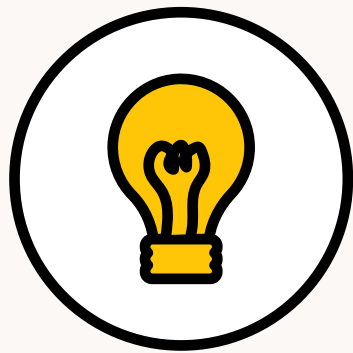
Quyền tài sản

- Làm tác phẩm phái sinh
- Biểu diễn tác phẩm trước công chúng
- Sao chép tác phẩm
- Phân phối, nhập khẩu bản gốc hoặc bản sao tác phẩm
- Truyền đạt tác phẩm đến công chúng bằng phương tiện hữu tuyến, vô tuyến, mạng thông tin điện tử hoặc bất kỳ phương tiện kỹ thuật nào khác
- Cho thuê bản gốc hoặc bản sao tác phẩm điện ảnh, chương trình máy tính

Đọc thêm về quyền tài sản

1. Công ước Berne về bảo hộ các tác phẩm văn học và nghệ thuật năm 1986;
2. Hiệp ước WIPO về quyền tác giả năm 1996;
3. Bộ Luật Dân sự 2015;
4. Luật Sở hữu trí tuệ năm 2005. sửa đổi và bổ sung năm 2009 và năm 2019;
5. Các văn bản quy phạm pháp luật khác như: Thông tư, Nghị định, Quyết định...;
6. Các bài báo, bài nghiên cứu về quyền tác giả tại các tạp chí khoa học; Các trang thông tin về Luật quyền tác giả.

Cơ hội

Bảo vệ tác phẩm bằng cách đăng ký bản quyền

Tiếp cận các công cụ kỹ thuật để bảo vệ quyền tác giả trên không gian mạng như đặt mã content ID

Gia nhập các tổ chức bảo vệ quyền tác giả chung như các tổ chức bảo vệ quyền tác giả về âm nhạc, văn học...

Hạn chế

Dễ sử dụng những nội dung xâm phạm quyền tác giả, “tiếp tay” cho đối tượng xâm phạm quyền tác giả để thu lợi nhuận

Trở thành người xâm phạm quyền tác giả khi sử dụng tác phẩm của người khác để đưa vào tác phẩm của mình

Một số vụ việc liên quan đến quyền tác giả trên không gian mạng

Trang web phim-moi.net đăng tải những bộ phim khi chưa được sự cho phép của nhà sản xuất.

Nguồn: Vietnamnet

Phim Cô ba Sài Gòn bị livestream trực tiếp khi đang công chiếu rạp chiếu phim.

Nguồn: Tuổi trẻ Online

Hàng loạt tác phẩm âm nhạc do tác giả của tác phẩm đó đăng tải lên Youtube nhưng bị “đánh gậy” do Công ty BH Media đã đăng ký với Youtube trước đó.

Quyền tác giả

trong các nghề nghiệp mới xuất hiện và được Gen Z yêu thích

Mức độ quan tâm của người làm nội dung với quyền tác giả:

Bộ phận đông những người làm sáng tạo nội dung chưa thực sự để ý tới vấn đề quyền tác giả khi làm nội dung. Người làm sáng tạo nội dung còn chưa hiểu về cơ chế cho phép và khung hình phạt đối với quyền tác giả trên nền tảng mạng xã hội họ hoạt động.

Làm sao để người làm sáng tạo nội dung nhận biết hành vi của mình là xâm phạm hay không xâm phạm quyền tác giả:

01

Không sử dụng lại những tác phẩm của người khác

02

Sử dụng những tác phẩm do chính mình tạo ra hoặc những tác phẩm khác được cho phép sử dụng với hình thức miễn phí hoặc trả phí

03

Khi sử dụng cần xem nguồn gốc tác phẩm, thời hạn bảo hộ, có sự cho phép sử dụng

Những cơ hội, hạn chế và thách thức đối với Gen Z khi vừa theo đuổi, thực hiện những công việc mới xuất hiện đó, vừa tuân thủ quyền tác giả

Cơ hội

Chế tài bảo vệ quyền tác giả tương đối chặt chẽ từ các nhà cung cấp dịch vụ trung gian như Youtube, Facebook, Instagram, Tiktok...

Một số nguồn cho phép sử dụng tác phẩm (nhạc, video, phim) miễn phí hoặc cấp phép sử dụng, nếu người sáng tạo nội dung khai thác hiệu quả có thể mang lại giá trị lớn.

Hạn chế

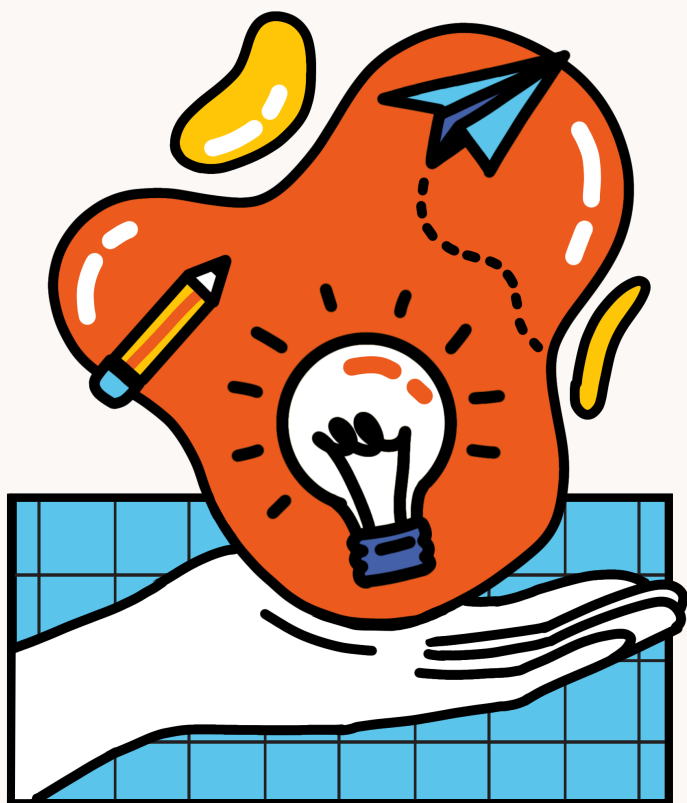
Gần như phải chấp nhận hành vi reup tác phẩm.

Nhiều nền tảng nên tác giả không thể kiểm soát hết hành vi xâm phạm đang diễn ra trên nền tảng nào.

Bị “đánh gậy” bản quyền trên chính tác phẩm của mình khi tác giả không phải người đầu tiên đăng tải tác phẩm lên nền tảng.

Với sự hiểu biết hạn chế, người làm sáng tạo có thể vô tình vi phạm quyền tác giả.

Lời khuyên dành cho GenZ khi làm sáng tạo nội dung

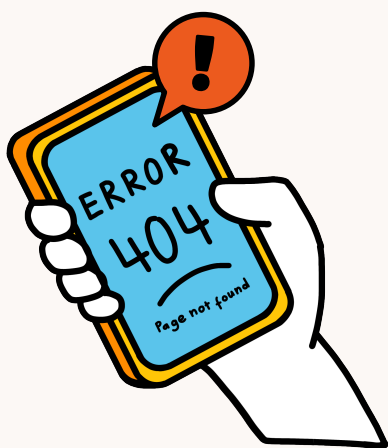

- Tư duy, sáng tạo không ngừng
- Thực sự tìm thấy sự yêu thích với công việc
- Tôn trọng sản phẩm của mình và tôn trọng sản phẩm của tác giả khác
- Tự có ý thức bảo vệ quyền tác giả đối với tác phẩm của mình
- Hiểu về các nền tảng mạng xã hội khi tham gia hoạt động
- Chuẩn bị kỹ hành trang về kiến thức trước khi hoạt động trên không gian mạng

VỀ KỸ NĂNG

MẠNG ẢO - LUẬT THẬT

Mạng xã hội ngày càng phát triển và dần trở thành một phương tiện truyền tải thông tin nhanh tới mức chóng mặt. Ngày trước mạng xã hội chưa quá phổ biến, các hành vi xấu của một số cá nhân có thể dễ dàng trót lọt. Thế nhưng, ngày nay những văn bản pháp luật, những quy định về việc sử dụng mạng xã hội đã được ban hành và đang được quan tâm hàng đầu. Vì vậy mà người dùng mạng xã hội hiện tại không thể tùy ý đăng những thông tin chưa qua kiểm chứng, sai sự thật lên trang cá nhân bởi với những quy định của pháp luật hiện nay, nếu làm như vậy ta sẽ sớm bị pháp luật “sờ gáy”.

Xưa

- Đăng thông tin sai sự thật chỉ cần khóa account và biến mất
- Đăng bài bóc phốt, chê bai, bôi nhọ người khác không xin lỗi, khóa account
- Lên mạng xã hội lừa đảo qua hình thức khác nhau qua tin nhắn messenger => Chặn người khác, biến mất
- Lấy ảnh, ý tưởng của người khác đăng bài quảng cáo => Lợi nhuận, được khen
- Luôn lên mạng xin ý kiến với bất kì chuyện gì

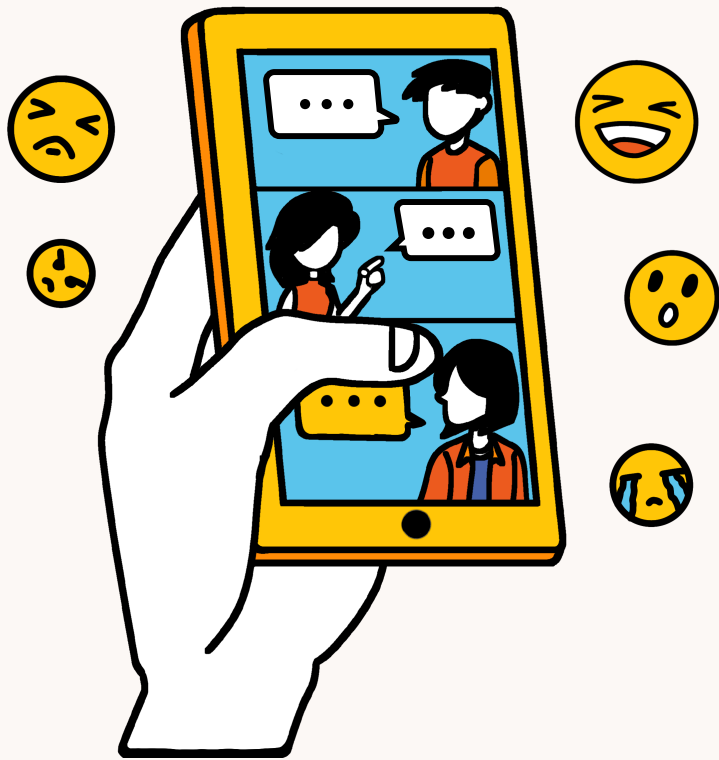
Nay

- Đăng thông tin sai sự thật lên phường và phạt tiền triệu
- Đăng bài bóc phốt, chê bai, bôi nhọ người khác có thể bị truy cứu trách nhiệm hình sự
- Lên mạng xã hội lừa đảo qua hình thức khác nhau, qua tin nhắn messenger => Bị khởi kiện Dân sự, tố cáo lừa đảo
- Lấy ảnh, ý tưởng của người khác đăng bài quảng cáo => Có thể bị xử phạt hành chính
- Gen Z giải quyết việc nan giải qua thông điệp từ vũ trụ

Mạng là ảo nhưng Luật An ninh mạng được áp dụng thì chúng ta phải lưu ý hành động của mình trên mạng để tránh vi phạm các điều luật. Vì vậy, các bạn Gen Z khi tham gia mạng xã hội hãy thật cẩn trọng, tránh mắc phải những sai lầm. Hãy nhớ rằng mạng xã hội là ảo nhưng pháp luật là thật, một Gen Z thời 4.0 thông minh là một Gen Z hiểu được “**Mạng ảo - Luật thật**”.

Mạng ảo

- Xã hội thu nhỏ

Phải biết rằng, một xã hội luôn có vô vàn những kiểu người khác nhau cũng như có vô vàn cách ứng xử, mạng xã hội cũng vậy và đôi khi nó còn khó lường hơn ngoài đời thật. Vậy chẳng phải mạng xã hội cũng giống như một “xã hội thu nhỏ” hay sao? Chúng ta không trực tiếp sinh sống tại đó, nhưng chúng ta có thể trở thành bất kỳ ai mà chúng ta muốn khi sống trong “xã hội thu nhỏ” và có thể gặp những tình huống không thể ngờ tới cũng trong chính cái “xã hội thu nhỏ ấy” tuy nhỏ nhưng có rất nhiều những cú twist khiến Gen Z đứng hình.

Đã bao giờ bạn nghĩ, một việc tưởng chừng như sự thật đã phơi bày ngay trước mắt nhưng khi biết được lại khác xa với bạn tưởng tượng chưa? Nếu một ngày bạn nhận ra người hàng ngày vẫn thông qua tin nhắn trò chuyện với bạn, luôn chính trực, lạc quan lại đang âm thầm tạo những drama trong cuộc sống của bạn thậm chí là có thể phản bội lại bạn bất kỳ lúc nào vì lợi ích cá nhân của họ thì bạn sẽ phản ứng ra sao? Đừng bao giờ tin tưởng quá vào một khía cạnh mà mình nhìn thấy, đừng bao giờ tin tưởng thông tin từ một phía nào đó và cho rằng đó là sự thật. Bởi sở dĩ, một nửa sự thật thì không phải là sự thật, vì vậy hãy bình tĩnh, phân tích, nhìn nhận mọi việc từ nhiều khía cạnh khác nhau để đưa ra kết luận.

Ở bất kỳ một xã hội nào cũng đều hướng tới sự phát triển văn minh và “xã hội thu nhỏ” cũng vậy, với Gen Z khi sử dụng mạng xã hội, hãy nhìn nhận, đánh giá những thông tin mình tiếp nhận một cách đa chiều, toàn diện để đưa bản thân trở thành một cộng đồng mạng chân chính, biết suy luận, phản biện những vấn đề trong cái “xã hội thu nhỏ” có muôn vàn điều bất ngờ.

Thông điệp từ vũ trụ tới GenZ

Mạng xã hội như là một con dao hai lưỡi, vừa đem lại cho Gen Z những nguồn thông tin bổ ích nhưng cũng vừa đem tới những thông tin độc hại tác động trực tiếp tới ứng xử của Gen Z trên mạng xã hội. Chính vì điều đó, Gen Z nên thiết lập quy tắc “3N” cho mình khi đi ngang qua thế giới ảo.

Nguyên tắc

Thiết lập cho bản thân một nguyên tắc khi tham gia mạng xã hội đó là nhìn nhận đa chiều các vấn đề, chọn lọc những thông tin mà mình muốn xem và hạn chế, loại bỏ những nguồn tin không chính thống, những bài viết mang năng lượng không tích cực, tránh gặp những trường hợp biến thể của Chí Phèo 4.0 “vừa lướt vừa chửi” hay những anh hùng bàn phím với những châm ngôn sống còn: “Đụng là chạm - cảm là xúc”, sẽ khiến Gen Z “sang chấn tâm lý”, choáng ngợp với sự vô lý của những anh hùng này.

Nguồn gốc

Bất kể là thông tin đúng hay sai khi tiếp nhận Gen Z hãy tìm hiểu về nguồn gốc của thông tin đó. Tránh trường hợp, những thông tin tưởng chừng “rất có lý” nhưng sẽ khiến bạn phải “quay xe” khi vừa thấy đính chính từ những kênh thông tin chính thống trên mạng xã hội.

Nhân văn

Nguyên tắc và nguồn gốc thôi thì chưa đủ, Gen Z cần phải “Nhân văn”, xây dựng cho bản thân văn hóa tranh biện khi tham gia mạng xã hội. Tránh việc quá xúc động từ đó sử dụng những ngôn từ công kích vừa đem lại tổn thương cho bản thân, lại vừa đem đến tổn thương cho người khác. Và sẽ thật không hay nếu người bị tổn thương ấy lại hành xử tương tự với những người khác, trở thành “kẻ tổn thương lại muốn tổn thương người khác”.

Quiz trắc nghiệm

Câu 1: Luật An ninh mạng có hiệu lực kể từ ngày tháng năm nào?

- A. 01/01/2018
- B. 01/07/2018
- C. 01/01/2019
- D. 01/07/2019

Câu 2: Thông tin trên không gian mạng có nội dung tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam bao gồm:

- A. Tuyên truyền xuyên tạc, phỉ báng chính quyền nhân dân
- B. Chiến tranh tâm lý, kích động chiến tranh xâm lược, chia rẽ, gây thù hận giữa các dân tộc, tôn giáo và nhân dân các nước
- C. Xúc phạm dân tộc, quốc kỳ, quốc huy, quốc ca, vĩ nhân, lãnh tụ, danh nhân, anh hùng dân tộc
- D. Tất cả đáp án trên

Câu 3: Thông tin trên không gian mạng có nội dung kích động gây bạo loạn, phá rối an ninh, gây rối trật tự công cộng bao gồm:

- A. Kêu gọi, vận động, xúi giục, đe dọa, gây chia rẽ, tiến hành hoạt động vũ trang hoặc dùng bạo lực nhằm chống chính quyền nhân dân
- B. Kêu gọi, vận động, xúi giục, đe dọa, lôi kéo tụ tập đông người gây rối, chống người thi hành công vụ, cản trở hoạt động của cơ quan, tổ chức gây mất an ninh, trật tự
- C. Đáp án A và B

Câu 4: “An ninh mạng” là gì?

- A. Là sự giám sát hoạt động trên không gian mạng không gây phương hại đến an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội, quyền và lợi ích hợp pháp của cơ quan, tổ chức, cá nhân
- B. Là sự kiểm tra hoạt động trên không gian mạng không gây phương hại đến an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội, quyền và lợi ích hợp pháp của cơ quan, tổ chức, cá nhân
- C. Là sự bảo đảm hoạt động trên không gian mạng không gây phương hại đến an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội, quyền và lợi ích hợp pháp của cơ quan, tổ chức, cá nhân
- D. Là sự phòng ngừa, phát hiện, ngăn chặn, xử lý hành vi xâm phạm an ninh mạng

Câu 5: Lực lượng bảo vệ an ninh mạng bao gồm những lực lượng nào sau đây?

- A. Lực lượng chuyên trách bảo vệ an ninh mạng được bố trí tại Bộ Công an, Bộ Quốc phòng
- B. Lực lượng bảo vệ an ninh mạng được bố trí tại Bộ, ngành, Ủy ban nhân dân cấp tỉnh, cơ quan, tổ chức quản lý trực tiếp hệ thống thông tin quan trọng về an ninh quốc gia
- C. Tổ chức, cá nhân được huy động tham gia bảo vệ an ninh mạng
- D. Tất cả các đáp án trên

Quiz trắc nghiệm

Câu 6: Quyền tác giả bao gồm những quyền gì?

- A. Quyền nhân thân và quyền tài chính
- B. Quyền sở hữu và quyền chiếm hữu
- C. Quyền nhân thân và quyền tài sản
- D. Quyền công bố và quyền tài sản

Câu 7: Nhận định sau đây đúng hay sai: Trong lĩnh vực quyền tác giả, quyền nhân thân được bảo hộ vô thời hạn và không thể chuyển giao cho người khác, trừ quyền công bố hoặc cho phép người khác công bố tác phẩm.

- A. Đúng
- B. Sai

Câu 8: Trường hợp nào được sử dụng tác phẩm đã công bố không phải xin phép, không phải trả tiền nhuận bút, thù lao?

- A. Tự sao chép nhiều hơn 1 bản nhằm mục đích giảng dạy của cá nhân
- B. Trích dẫn tác phẩm mà không ghi tên tác giả, nguồn gốc, xuất xứ của tác phẩm để viết báo
- C. Ghi âm, ghi hình trực tiếp buổi diễn để đưa tin thời sự hoặc giảng dạy
- D. Sao chép tác phẩm để lưu trữ với mục đích thương mại

Câu 9: Tại 1 rạp chiếu phim ở Việt Nam, một sinh viên dùng điện thoại livestream bộ phim đang xem trên Facebook để các bạn của mình cùng xem thì hành vi đó có bị coi là xâm phạm quyền tác giả hay không?

- A. Có
- B. Không

Câu 10: Nguyên nhân dẫn đến tình trạng xâm phạm quyền tác giả phổ biến trên không gian mạng?

- A. Sự phát triển mạnh mẽ của Internet và các thiết bị cho phép truy cập mạng Internet
- B. Thói quen và ý thức không tôn trọng pháp luật sở hữu trí tuệ của đại bộ phận người dân
- C. Pháp luật Việt Nam về bảo hộ quyền tác giả trên không gian mạng còn nhiều điểm hạn chế
- D. Tất cả đáp án trên đều đúng

Câu 11: Đăng thông tin sai sự thật, chưa qua kiểm chứng gây hoang mang dư luận (ảnh hưởng tới cá nhân, tổ chức) có vi phạm luật An ninh mạng hay không?

- A. Có
- B. Không

Câu 12: “Gen Z nên thiết lập quy tắc “3N” cho mình khi đi ngang qua thế giới ảo”. “3N” có ý nghĩa là gì?

- A. Nguyên tắc
- B. Nguồn Gốc
- C. Nhân văn
- D. Cả A, B, C

Quiz trắc nghiệm

Câu 13: Gen Z khi sử dụng mạng xã hội, hãy nhìn nhận, đánh giá những thông tin mình tiếp nhận một cách đa chiều, toàn diện hay không?

A. Có

B. Không

Câu 14: Khi sử dụng mạng xã hội, A được bạn mình chia sẻ một bài viết “bóc phốt” trên trang cá nhân của B và thấy bài viết đó trực tiếp bôi xấu, đưa thông tin của A lên mạng xã hội. Theo bạn, A nên giải quyết việc này thế nào?

A. Cũng đăng bài lên bôi xấu B và rủ bạn bè tấn công B để trả thù

B. Đăng bài viết đính chính lại sự việc

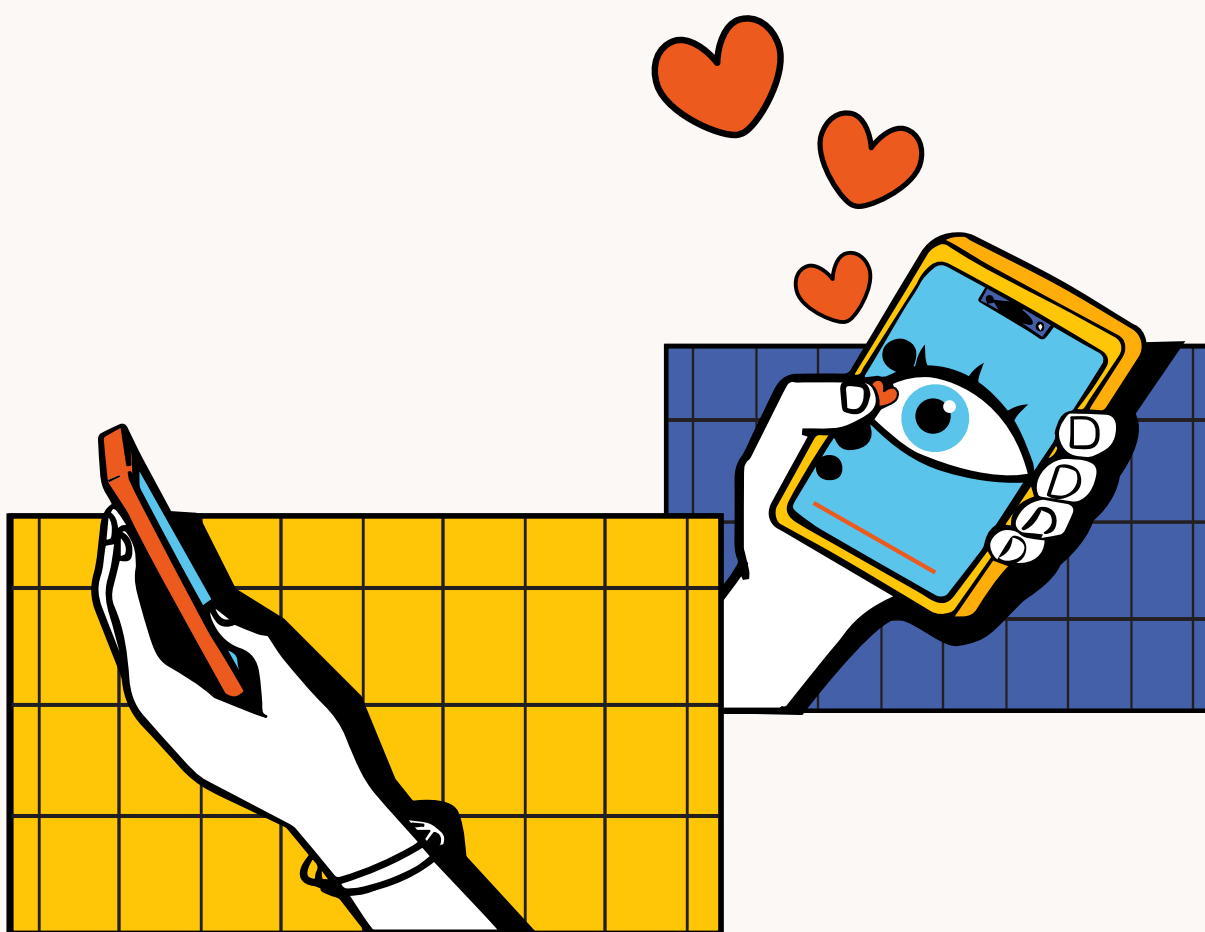
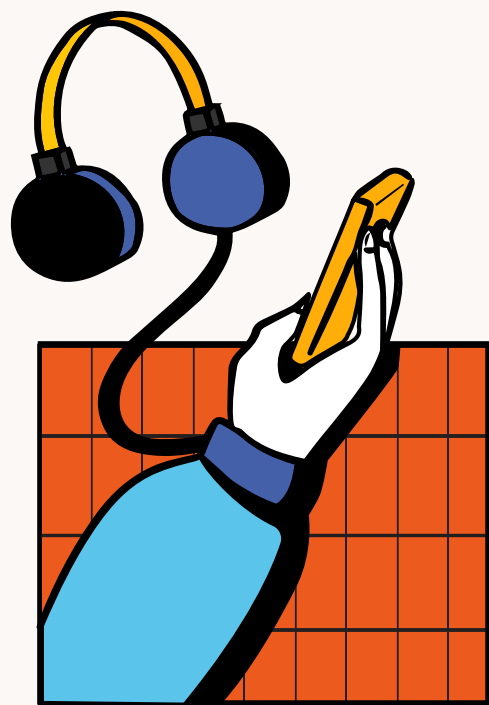
C. Nhờ sự can thiệp của Pháp luật

D. Cả B và C

Câu 15: H có quen một người bạn trên mạng xã hội, qua một thời gian nói chuyện người bạn này có nhắn tin cho H với nội dung “Mình rất thích bạn, bạn có thể cho mình thông tin về bạn và địa chỉ nơi bạn đang ở để có dịp mình sẽ tới chơi và tặng quà cho bạn được không?”. Theo các bạn, nếu H cho bạn địa chỉ và thông tin thì có nguy cơ gặp rủi ro không?

A. Có

B. Không

Đáp án:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
C	D	A	C	D	C	A	C	A	D	A	D	A	D	A

TỔNG KẾT

1

Bình tĩnh và thận trọng khi tiếp nhận các thông tin trên mạng xã hội; chuẩn bị cho bản thân một “tâm hồn đẹp”, khỏe mạnh và thiện tâm trước những thông tin xuất hiện trên mạng xã hội

2

Mạng là ảo nhưng Luật An ninh mạng là thật, do đó khi sử dụng mạng xã hội, Gen Z cần lưu ý hành động của mình trên mạng để tránh vi phạm các điều luật như tuyên truyền thông tin sai sự thật, chiếm đoạt tài sản...

3

Cùng với Luật An ninh mạng thì quyền tác giả trên không gian mạng cũng là một vấn đề mà Gen Z cần lưu ý:

- Tôn trọng sản phẩm của mình và của tác giả khác;
- Sử dụng những tác phẩm do chính bản thân tạo ra hoặc của người khác khi được phép sử dụng;
- Tự có ý thức bảo vệ quyền tác giả đối với tác phẩm của mình;
- Hiểu về các nền tảng mạng xã hội khi tham gia hoạt động.

4

Áp dụng nguyên tắc 3N khi sử dụng mạng xã hội

- Nguyên tắc
- Nguồn gốc
- Nhân văn

Qua những lời khuyên tóm gọn vừa rồi, hi vọng đó sẽ là những hành trang vững chắc của các bạn Gen Z trên hành trình trở thành một Gen Z thông thái khi sử dụng mạng xã hội, góp phần tiếp nối lối ứng xử văn minh truyền thống của dân tộc cho người trẻ trong thời đại số.

PHỤ LỤC

Phần 1: Thông tin người làm khảo sát

1. Độ tuổi của bạn là?

☐ 1995	☐ 1999	☐ 2003	☐ 2007
☐ 1996	☐ 2000	☐ 2004	☐ 2008
☐ 1997	☐ 2001	☐ 2005	☐ 2009
☐ 1998	☐ 2002	☐ 2006	☐ 2010

2. Bạn đến từ tỉnh, thành phố nào?

3. Giới tính của bạn?

- Nam
- Nữ
- Khác

4. Bạn là?

- Học sinh
- Sinh viên năm 2
- Sinh viên năm 3
- Sinh viên năm 4
- Bạn đã tốt nghiệp đại học/cao đẳng/trung cấp
- Khác

Phần 2: Khảo sát về hoạt động sử dụng mạng xã hội - Phần trắc nghiệm

5. Bạn bắt đầu dùng mạng xã hội từ năm bao nhiêu tuổi? (lựa chọn 1 đáp án)

☐ 5 tuổi	☐ 9 tuổi	☐ 13 tuổi	☐ 17 tuổi
☐ 6 tuổi	☐ 10 tuổi	☐ 14 tuổi	☐ 18 tuổi
☐ 7 tuổi	☐ 11 tuổi	☐ 15 tuổi	☐ 19 tuổi
☐ 8 tuổi	☐ 12 tuổi	☐ 16 tuổi	☐ 20 tuổi

PHỤ LỤC

6. Khung thời gian mà bạn thường sử dụng mạng xã hội? (lựa chọn 1 hoặc nhiều đáp án)

☐ 0:00 – 2:00	☐ 8:00 – 10:00	☐ 16:00 – 18:00
☐ 2:00 – 4:00	☐ 10:00 – 12:00	☐ 18:00 – 20:00
☐ 4:00 – 6:00	☐ 12:00 – 14:00	☐ 20:00 – 22:00
☐ 6:00 – 8:00	☐ 14:00 – 16:00	☐ 22:00 – 24:00

7. Những mạng xã hội mà bạn đã từng dùng qua? (lựa chọn 1 hoặc nhiều đáp án)

☐ Facebook	☐ LinkedIn
☐ Instagram	☐ Yahoo
☐ Twitter	☐ Blog
☐ Zalo	☐ Khác
☐ Zing Me	

8. Thời gian bạn dành ra trong ngày cho việc sử dụng mạng xã hội? (lựa chọn 1 đáp án)

- Dưới 4 tiếng/ngày
- Từ 4 - 6 tiếng/ngày
- Từ 6 - 10 tiếng/ngày
- Trên 10 tiếng/ngày
- Khác

9. Trong những hoạt động thực hiện trên mạng xã hội dưới đây, hãy đánh giá mức độ thường xuyên thực hiện của bạn?

	1	2	3	4
Cập nhật tin tức	☐	☐	☐	☐
Kết nối các mối quan hệ	☐	☐	☐	☐
Học tập	☐	☐	☐	☐
Giải trí	☐	☐	☐	☐
Làm việc	☐	☐	☐	☐
Mua sắm	☐	☐	☐	☐
Khác	☐	☐	☐	☐

1 - không thực hiện; 2 - ít thực hiện;
3 - thường xuyên thực hiện; 4 - thực hiện rất nhiều

PHỤ LỤC

10. Bạn sẽ làm gì khi đối mặt với các hiện tượng mạng sau? (lựa chọn nhiều đáp án)

	Những vụ “phốt” trên mạng	Tin tức xã hội mới	Những trend mới	Những quan điểm mới
Tìm kiếm thêm thông tin về hiện tượng đó				
Chia sẻ với bạn bè				
Bắt chước theo hiện tượng đó				
Bắt buộc những người xung quanh làm giống với hiện tượng đó và coi thường những người không làm theo				
Suy ngẫm về hiện tượng (nguyên nhân xuất hiện, quá trình trở thành một hiện tượng...)				
Khác				

PHỤ LỤC

11. Bạn đã bao giờ tin về một vấn đề, tin tức nào đó trên Mạng xã hội mà không tự mình kiểm chứng hay chưa? (lựa chọn 1 đáp án)

- Không tin nên không kiểm chứng
- Tin nhưng chưa bao giờ kiểm chứng
- Tin và thỉnh thoảng kiểm chứng
- Tin và thường xuyên kiểm chứng
- Khác

12. Ứng xử của bạn khi gặp những người thích bắt trend trên MXH? (lựa chọn 1 đáp án)

- Tránh xa
- Biết nhưng không quan tâm
- Đọc nhanh qua tiêu đề và bình luận sau đó lướt đi
- Hứng thú, cố vũ
- Hòa theo, thực hiện cùng
- Khác

13. Khi bắt gặp một câu chuyện về một mảnh đời khó khăn trên mạng xã hội, bạn sẽ (lựa chọn 1 đáp án)

- Cảm động, tin vào tính chân thực của câu chuyện
- Hoài nghi về tính chính xác của câu chuyện
- Tìm hiểu về câu chuyện đó để có thể giúp đỡ
- Cảm thấy khó chịu khi đưa những câu chuyện như vậy trên mạng xã hội
- Không quan tâm và lướt qua
- Khác

14. Bạn thường xuyên quan tâm, share những tin tức về (lựa chọn nhiều đáp án)

- Tin tức xã hội
- Các hoạt động giải trí (bài nhạc, bộ phim...)
- Trend hot
- Những quan điểm đang được tranh luận
- Khác

PHỤ LỤC

15. Mức độ hiểu biết của bạn về những quy định hiện hành trên không gian mạng?

- Chủ động tìm hiểu và nắm rõ những quy định hiện hành
- Tin nhưng chưa bao giờ kiểm chứng
- Biết nhưng chỉ hiểu sơ
- Biết nhưng không hiểu
- Không có nhu cầu tìm hiểu
- Khác

Phần 3: Khảo sát về hoạt động sử dụng mạng xã hội - Phần tự luận

16. Bạn nghĩ bạn là người thích sử dụng mạng xã hội hơn hay tương tác trực tiếp với bên ngoài hơn? Vì sao?

17. Cảm xúc của bạn sử dụng mạng xã hội là gì? Vì sao bạn lại có những cảm xúc đó? (VD: vui vẻ, ngạc nhiên, phấn khích, buồn bã, thất vọng, hoang mang, tò mò...)

18. Bạn thấy mình có điểm mạnh gì khi sử dụng MXH?

19. Những vấn đề khiến bạn cảm thấy KHÔNG thích khi sử dụng mạng xã hội?

20. Bạn cảm thấy một người sử dụng mạng xã hội thông thái sẽ cần có những tố chất nào? (VD: Tư duy phản biện, tư duy phân tích vấn đề, tư tưởng trong sáng, những hiểu biết về luật, chính kiến vững vàng...)

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

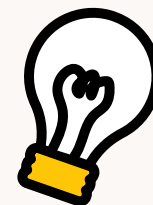
1. Luật An ninh mạng năm 2018.
2. Công ước Rome về bảo hộ người biểu diễn, nhà sản xuất bản ghi âm và tổ chức phát sóng năm 1961;
3. Công ước Geneva về bảo hộ nhà sản xuất bản ghi âm chống việc sao chép trái phép năm 1971;
4. Công ước Berne về bảo hộ các tác phẩm văn học và nghệ thuật năm 1986;
5. Hiệp ước WIPO về quyền tác giả năm 1996;
6. Bộ Luật Dân sự năm 2015
7. Luật Sở hữu trí tuệ năm 2005 sửa đổi và bổ sung năm 2009 và năm 2019;
8. Thông tư số 15/2012/TT-BVHTTDL ngày 13 tháng 12 năm 2012 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch hướng dẫn hoạt động giám định quyền tác giả, quyền liên quan;
9. Thông tư liên tịch số 07/2012/TTLT-BTTTT-BVHTTDL ngày 19 tháng 6 năm 2012 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch và Bộ Thông tin và Truyền thông quy định về trách nhiệm của doanh nghiệp cung cấp dịch vụ trung gian trong việc bảo hộ quyền tác giả và quyền liên quan trên môi trường mạng Internet và mạng viễn thông.
10. Bộ luật Hình sự năm 2015
11. Nghị định 15/2020/NĐ-CP: Quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực bưu chính, viễn thông, tần số vô tuyến điện, công nghệ thông tin và giao dịch điện tử.

THỰC HIỆN

Biên tập

Nguyễn Thảo Nhi
Phạm Thị Minh Anh

Biên soạn nội dung

Nguyễn Thảo Nhi
Cao Thị Thu Trang
Hà Thị Diệu Trang
Phan Thị Hà
Vũ Quỳnh Hương
Bùi Việt Hoàng

Phản hồi và đóng góp nội dung

Nguyễn Bích Đào
Trần Đăng Ngọc Sơn
Nguyễn Kim Tùng
Nguyễn Hồng Hà
Phạm Quốc Trung

Thiết kế

Bìa ảnh: Phạm Thị Minh Anh, Bùi Thủy Tiên
Hình minh họa: Bùi Thủy Tiên, Phạm Thị Minh Anh,
Lê Việt Nga, Phí Khả Ân
Trình bày: Phạm Thị Minh Anh, Nông Tuấn Anh

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG

MẠNG XÃ HỘI

cho Gen Z

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG

MẠNG XÃ HỘI **cho Gen Z**

